

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei:

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

O cestiune de viață.

La noi, la români, legătura dintre biserică și popor este atât de strânsă, — încât în inima poporului nostru prin un traiu de veacuri multe, în zile mai mult rele decât bune, s'a întipărit și încetățenit credința și convingerea, că: una și nedespărțită este viața și dezvoltarea bisericii cu viața și dezvoltarea poporului.

S'a încetățenit această credință în inima poporului românesc prin un traiu de veacuri multe, prin o viață cu zile mai mult grele, decât bune, în cari poporul nostru a vădut, și s'a convins, că biserica și preoțimea a împărțit durerile și greutatea vremurilor alături cu poporul.

Faptul acesta istoric netăgăduit își are și astăzi valoarea și importanța sa. Viața poporului nostru și astăzi și de astăzi înainte este strâns legată de activitatea bisericii și de activitatea preoțimii. Chiar pentru aceasta la noi, la români, s'a pus totdeauna după vremi și împrejurări pond mare pe cualificațiunea preoțimii, și în special s'a privit totdeauna în cualificațiunea preoțimii de punctul de căpetenie: frica lui Dumnezeu, iubirea de biserică și iubirea față de popor și față de interesele lui.

S'a înmulțit însă astăzi în mare măsură trebuințele spirituale ale poporului. Și trebuințele înmulțite ale poporului cer neapărat mai multă îngrijire spirituală din partea preoțimii, mai multă gândire și mai multă priveghiere pe terenu dezvoltării spirituale a poporului nostru în spirit creștinesc. Și cerându-se astăzi dela preoțime mai mult, este natural, ca pe de altă parte să se ia toate îngrijirile și precauțiunile de lipsă, ca să se amelioreze dotațiunea

preoțimii. Cestiunea, de carea vorbim, a devenit astăzi pre de o parte cestiune de urgență, ér pre de alta, o cestiune din cele mai grele de resoltit, pentru că stă în strânsă legătură cu starea și cu dezvoltarea economică a poporului. Este însă pentru noi, pentru români, o cestiune de viață, și interese capitale pretind ca întetire, ca să-i dăm o bună soluțiune.

Vom consulta în punctul acesta practica propriei noastre vieți din timpul, de când în unele părți s'a început a-se face ceea ce s'a potut spre scopul acesta, ca să vedem, și să-ne convingem, că cu o bună grijă se poate face câte ceva, și se poate face mult pe acest teren, — câștigându-ne îndemânarea și îndemânările trebuincioase, și ținând cont de starea și împrejurările, în cari ne găsim.

Întonăm de nou, că pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii sunt decizătoare împrejurările materiale, în cari se găsește credincioșii și capitalele, de cari dispune biserica, și respective, de cari dispun parochiile; și o îmbunătățire a dotațiunii preoțimii, precum cunoșcem noi împrejurările s'ar poté face cu șanse de sigură reușită. — stăruiind, ca averile parochiilor prin o îngrijire și chivernisire mai bună să se înmulțescă, — ca înmulțindu-li-se venitul, din acela să se potă întrebuița o parte și pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii. Mijlocul acesta de altcum nu este nou. Este un mijloc, care s'a recomandat de mult parochiilor din partea superiorității diecesane; și din punerea lui în practică din partea unor parochii s'a vădut, că este bun, și nimerit. Din partea eparchiei noastre s'a atras atențiunea parochiilor între altele și asupra împrejurării, că încât este cu puțință și la ocașuni binevenite averea parochiilor să se investescă în pământuri,

oferind tot de odată eparchia parochiilor în cazuri de lipsă și împrumuturi în condițiuni favorabile din fondurile diecesane. Ideia acésta a fost faptice îmbrățișată cu multă căldură din partea unor parohii; și s'a valorat cu bun succes în mai multe comune de ale noastre. Și astăzi avem în eparchia Aradului mai multe comune, cari parte din averea lor propriă, parte cu împrumuturi din fondurile diecesei au cumpărat la ocațiuni binevenite frumoase complexe de pământ.

Prin cumpărările efeptuite în acele comune s'au realizat două scopuri mari, și anume: pre de o parte s'au căscigat acele pământuri pre seama bisericii, și nu s'au lăsat ca să se între în mâni streine, ér pre de alta, cumpărându-se acele pământuri în tot locul în condițiuni favorabile, — prin cumpărare s'a assigurat, și s'a înmulțit averea bisericeii, precum și venitele ei; ér din aceste venite înmulțite se va poté întrebuița o parte și pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii.

Ideia acésta s'a dovedit în practică de bună și nimerită după timpul, și împrejurările, în cari ne găsim; și este în adevăr lucru regretabil, dacă ea nu a afiat răsunit în tot locul; dureros ar fi, însă dacă ea nu ar fi îmbrățișată cel puțin astăzi și de astăzi înainte cu mai multă căldură, și anume cu căldura, ce o merită o mai bună chivernisire și o mai rentabilă investire a averilor bisericesci. Și dacă acésta ideia nu s'a potut popularisa în trecut, — cauza a fost așa ni-se pare nouă, o preocupățune. S'a cređut, și s'a acceptat adevă, că ameliorarea dotațiunii preoțimii să-se facă de sus prin sínódele eparchiale, preocupățune, care o-am vėđut și acum đilele din urmă în un comunicat publicat într'un jurnal de un preot de ai nostri, carele crede, că ameliorarea dotațiunii se va poté realiza prin o petițiune adresândă sinodului eparchial.

Pentru orientare în punctul acesta amintim, că superioritatea noastră diecesană s'a ocupat de acésta cestiune în diferite rânduri, și pentru a pune o bună temelie în acésta privința a înființat încă la anul 1877 fondul preoțesc aradan cu menițiunea de a ajutora vėduvele și orfanii de preoți, precum și preoții dela parochieile mai puțin dotate și în același timp pentru a veni în ajutoriu parochiilor prin acordarea de împrumuturi în condițiuni favorabile în cazuri de cumpărări de pământuri.

Mai amintim apoi, că pentru promovarea și pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii din partea parochiilor noastre diecesane s'au emanaț în multe

rënduri circularie și instrucțiuni, cari în multe comune și-au dat ródele lor. Sinodul nostru eparchial s'a ocupat în special în anul trecut cu acésta cestiune. Se făcuse adevă încă în sesiunea sinodală din anul 1896 o propunere ca sindul să dispună a-se înființa în fie-care comună câte un fond preoțesc; și comisiunea sinodală studiând acésta afacere, a constatat, că din partea superiorității diecesane se făcuse deja tot ce a fost prin putința în acésta privința; și constatând acésta sub Nrul prot. 41 a luat următoriu concluz:

„Sinodul aprobă pașii deja făcuți și indegetați în cerculariele Pré Sântiei Sale D-lui Episcop diecesan de sub Nr-ul 7164/1895 și 5953/1896, și invită ambele Consistorie din Arad și Oradea-mare să purcédă la deslegarea acestei cestiuni în direcțiunea esprimată prin cerculariele suspomenite.“ (Veđi prot. sinod. ep. Arad. din 1897).

Constatând din cele amintite până aci, că din partea eparchiei s'a făcut tot ceea ce s'a potut, pentru a-se da o bună soluțiune cestiunii ameliorării dotațiunii preoțimii, și anume prin înființarea fondului preoțesc aradan, și prin instrucțiunile și dispusețiunile emanate dela superioritatea diecesană, a daogem, că precum înțelegem noi lucrul, punctul de gravitațiune al acestei cestiuni a trecut dela eparchie și cele ulterioare cad în sarcina parochiilor și a protopresviteratelor. Și formându-se în sinul acestor corporațiuni un curent favorabil, nu ne indoim, vom poté să obținem frumoase rezultate. A forma și desvolta acest curent în parohii și în protopresviterate este astăzi cea mai însemnată cestiune la ordinea đilii pentru parochieile și protopresviteratele noastre.

Liturgia celor înainte sântite.

(Continuare și fine).

După partea primă a liturgiei celor înainte sântite, carea să finesce cu cântarea: „Să să îndrepteze rugăciunea mea,“ urmază partea a doua, carea să începe cu ectenia: „Să đicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru să đicem,“ după carea să rostesse ectenia pentru catecumeni, togmăi ca la liturgia s-tului Chrisostom. În acésta ectenie provóca preotul poporul, ca să să róge pentru catecumeni, ca D-đeu să-i învrednicéscă să devină și ei membrii bisericii lui. După ectenia și rugăciunea pentru catecumeni, prin cuvintele: „Cei chemați eșiți,“ provóca preotul pe catecumeni a părăsi biserica.

Urmază două ectenii mici, ér din Miercurea săptămânii a patra până în Miercurea săptămânii pati-

milor, între ectenia catecumenilor și între cele două ectenii mici se intercalază ectenia pentru cei luminați. În ectenia aceasta se roagă preotul, ca Dumnezeu să-i lumineze pe cei ce se pregătesc pentru botez cu lumina cunoștinței și a credinței adevărate și să-i învrednicască a primi baia renascerii în botez.

În biserica veche candidații pentru botez, numiți catecumeni formau trei stadii de pregătire. În stadiul întâi, în care se numiau ascultători, li-se împărtășeau învățăturile mai ușoare ale creștinismului; în stadiul al doilea, numit al ingenunchietorilor, li se împărtășeau cunoștințe ceva mai grele, ȳr în stadiul al treilea, în care se numiau luminați s'au pregătiți spre luminare, se făceau cunoscuți cu misterele adecă cu învățăturile mai înalte ale creștinismului. Acești luminați, dacă voiau să primescă botezul în timpul Pascilor, trebuiau să facă cunoscută această dorința a lor episcopului cel mult până la finea săptămânii a doua din postul cel mare, ȳr după această se supuneau ei în decurs de șapte zile unui examen, în care se constata, ori de au făcut ei progresul suficient în învățăturile creștine pentru-ca să pȳtă primi la Paști botezul. Examenul cel mai solemn se făcea în Mercuria din săptămâna a patra a postului, dela care ȳi începȳnd, biserica, luând în considerare apropierea timpului pentru primirea botezului, făcea la serviciile sale d-deesci anumite rugăciuni pentru acești pregătitori spre luminare. Aceste rugăciuni au trecut apoi și în liturgia celor înainte sântite, păstrându se după cum vedem până în ziua de astăzi, deși instituțiunea catecumenatului, în forma sa cea veche, a încetat de mult.

După ce la cuvintele preotului: „Căți sunteți cătră luminare eșiți,“ acestia au părăsit biserica, urmȳză două ectenii mici pentru credincioși, cari sunt aceleași, ca și în liturgia s-tului Ioan gură de aur.

După aceste ectenii cântă poporul imnul: „Acum puterile ceresci împreună cu noi servesc etc.“

Precum Christos în ceri încunjurat de miriade de ȳngeri, cari îi servesc și precum la a doua s'a venire întru mărire se va arăta, impresurat de ȳngeri, tot astfel și acum îl petrece pe Mântuitorul în taina euharistiei ierarchia cerească, împreună slujind cu ierarchia pămȳntească. Noi nu-i vedem pe acești ȳngeri, dar ei sunt de față, noi nu îi auȳim, dar ei împreună cu noi îl măresc pe Domnul. Ochii nostri corporali nu pot vedea aceste ființe spirituale, de aceea se ȳice în acest imn, că ei nevedut servesc împreună, nevedut pentru noi, cari suntem în corpuri.

Arătându-se Christos creștinilor încunjurat în mod mistic de ȳngeri, ne provȳcă acest imn, ca cu credința și cu dragoste să privim la el. Numai credința tare, că sub forma pâinii adăpate cu vin se află Christos în realitate, ne mântuesce; ȳr fiind Christos bun, dându-se pe sine jertfă pentru noi și după cum ni se spune în priceatna acestei liturgii că bun este Domnul cu dragoste se privim la el. Acest imn s'a introdus mai întâi la anul 612 spre

a-l preamări dimpreună cu ȳngerii la intrarea cea mare pe împăratul mării, carele se arată credincioșilor acum nu ca la liturgia lui Ioan și a lui Vasilie în iconă sau simbol, ci în realitate, în ființa corpului și a sângelui său.

Pentru aceea la liturgiile lui Chrisostom și Vasilie se o n o r e z ă numai sântele daruri, fiindcă încă nu sunt sântite, ci numai inchipuite, ȳr la liturgia celor înainte sântite se adorȳză ele, ca deja sântite și sȳvirșite. În decursul acestei cântări aduce preotul dela proscomidie prin naosul bisericii corpul și sângele Domnului pe s. masă, făcȳnd astfel intrarea cea mare. La această intrare preotul nu ȳice nimic, ȳr poporul cade în genunchi, vȳdȳnd acest misteriu nepriceput de mintea omenescă, precum cândva Isaia a cădȳt cu fața la pămȳnt, neputȳnd privi mărirea aceluia, care acum tronȳză în altar pe cheruvimi ȳr cântarea în decursul trecerii se continuă lin, însemnând și prin această împreuna slujire nevedută a ȳngurilor. ȳr ajungȳnd preotul la masa altarului poporul intonȳză imnul: „Cu credința și cu dragoste să ne apropiem etc“ și se ridică.

De ȳre-ce darurile puse acum pe s. masă sunt sântite deja, nu se ȳic ecteniile și rugăciunile, cari se cetesc după cântarea cheruvimică la liturgia s-tului Ioan gură de aur, căci cele mai multe din acele ectenii și rugăciuni se referesc la sântirea darurilor, carea aici e deja sȳvirșită. Tot astfel nu se citește nici simbolul credinței, pentru-că el în cele patru veacuri dintâi se recita numai la botez, ȳr la liturgie a început a-se întrebuița abia pe la finea veacului al cincilea și în decursul veacului al șeselea, pe un timp, pe când liturgia celor înainte sântite va fi fost desvoltată, ȳr Grigorie cel mare, punȳnd în sistem această liturgie, nu va fi aflat de lipsă a-l introduce și în această liturgie.

Luându-se afară așadară actele și rugăciunile referitoare la consacrarea darurilor, urmează numai acelea, cari stau în legătură cu împărtășirea, și îndată după intrarea cea mare se rostesc ectenia cea înainte de „Tatăl nostru“, carea consună cu cea din liturgia lui Chrisostom.

Partea dela această ectenie până la înălțarea agnețului consună cu partea respectivă din liturgia lui Ioan gură de aur, ȳr la cuvintele: „Să luăm aminte“, preotul nu ȳice: „Sântele sântilor“, ci: „Cele mai nainte sântite sântele, sântilor“, arătând și prin această, că darurile nu s'au sântit la această liturgie, ci sunt mai de mult sântite. La cuvintele acestea nu înalță preotul agnețul prin ce se simbolizează înălțarea lui Isus pe cruce, pentru-că a fost înălțat el la liturgia, la care s'a preparat și sântita ci vȳrȳnduși preotul mâna sub acoperemȳntul, cu care e acoperit discul, atinge numai de s. agneț, ca astfel să nu se mai repeteze rȳstignirea aceluiași corp a lui Christos.

Urmȳză împărtășirea cu părțile ei constitutive. Preotul se împărtășesc ca și la liturgia s-tului Ioan

gură de aur. Frângerea pâinii se face tot cu aceleași rugăciuni, împreunarea chipurilor și cuminecarea în același mod. Deosebirea e că punându-se particica IC. în potir și turnând apa caldă, preotul nu ține nimic. Ear când ia particica XC. de se cuminecă ține : „Onoratul și sântul corp și sânge al Domnului etc.“ pentru că fiind adăpat agnețul dela liturgia precedentă a lui Ioan sau a lui Vasilie cu sângele Domnului, conține el în sine și sângele lui Christos. Din potir nu bea preotul, decât numai la finea liturgiei, pentru-că, deși e sântit vinul prin punerea corpului lui Christos într'insul, totuși nu e el prefăcut în sângele lui Christos. lipsind rugăciunile prefacerii în această liturgie.

Numai când servește și diaconul cu preotul, bea el și din potir însă nu ține nimic, nefiind a ceea sângele Domnului.

În decursul împărțirii preotului cântă poporul imnul : „Gustați și vedeți că e bun Domnul ; Alliluia, alluua, alliluia.“ Acest imn e luat din psalmul 34 (vers 8) al lui David. Precum în acel psalm și prin acel vers David îl laudă pe D-șeu pentru binefacerile lui și că la scăpat din mâna dușmanului, tot astfel ne provocă acest imn aici, ca să ne apropiem și să ne împărțim, căci vom vede, câtă bunătate se află în Domnul.

După împărțirea preotului îi provocă pe credincioși la cuminecare prin cuvintele : „Cu frica lui D-șeu, cu credință etc.“ ér poporul răspunde : „Bine voi cuvânta pe Domnul în totă vremea etc.“ (Psalm 34 v. 1 și 8). Împărțirea laicilor se face ca și la liturgia lui Ioan și a lui Vasilie. De aici încolo urmează toate ca și în liturgia lui Ioan respective a lui Vasilie. Deosebirea e numai în rugăciunea de după amvon și dela potrivire.

Rugăciunea amvonului corespunde pe deplin timpului de ajunare, în care se ține această liturgie. În ea se rógă preotul, ca D-șeu să ne dea puterea, ca să luptăm contra vrășmașului nevedut, care ca un bălaur caută să-i înghită pe ómeni, să biruim pe catul, să păzim credința nevătămată și cu pace să sfirșim postul cel mare, ca să putem ajunge și sântele Pași.

Finalul (otrustul) acestei liturgii e același, ca și la liturgia lui Ioan gură de aur și a lui Vasilie, numai că aici se pomenește Grigorie Dialogul, episcopul Romei, ca autor al acestei liturgii.

Despre „Planul de învățământ“.

În giurul acestui obiect important s'a întins o viuă discuție. Pricina e că : guvernul țării a însărcinat o comisiune compusă de specialiști cu pregătirea unui plan nou de învățământ în locul celui vechiu, carele în multe părți s'a dovedit de defectuos. — Acestă comisiune, ca să pótă pregăti la rândul său un plan bun și corect, a cerut opiniunea tuturor bărbaților de școlă și mai ales a învățăto-

rilor dela școlile elementare, ca dela cei mai competenți cunoscători a relelor școlare. Pregătirea și compunerea unui plan de învățământ e într'adevăr lucru fórte greu, deși la aparință, multora li-se pare ușor.

Nu înzădar deci a cerut numita comisiune părerea învățătorilor asupra planului, căci o mulțime de rele și scăderi au fost discutate și lămurite din partea lor, cari la compunerea noului plan toate se pot încungiura. — Discusiunea s'a învêrtit mai ales asupra planului pentru școlile micste cu un învățător. Sê ține întrealtle că planul pentru aceste școle proscie prea mult material, carele pe lângă totă dibăcia și zêlul învățătorului nu se pôte eshauria cu succes.

Luându-se apoi în considerare numărul elevilor în multe locuri prea mare s'a vedut necesitatea pregătirii unui nou plan, carele intrupând un întreg bine arangiat se ușureze încâtva sarcina grea a învățătorului, marcându-i o linie de conduită în estensiunea materialului de învățământ.

Dacă colegii maghiari se plâng contra macesimului materiei de învățământ pretindând a fi prea îngreuiată ! Ce vom ține noi învățătorii români, căci pe lângă propunerea a tot materialului trebuie să ne ocupăm și cu limba maghiară. Posițiunea lor e cu mult mai ușoră, ca a noastră și tot pledază pentru reducerea materialului de învățământ la minimum ninsuindu-se a dovedi temeinicia cererii lor cu exemple din viața practică. Óre noi, carii relativ sanțem cu mult mai îngreunați ca ei, nu avem drept a spune vederile noastre întemeiate pe esperință asupra acestui obiect, ađi la ordinea țilei ?

Eu ține că da, mai mult e datorință imperativă pentru fie-care învățător a păși și a cerceta scăderile ce planul de ađi le are pe de o parte, ér de alta parte a areta avantagele, ce le-ar avé un nou plan, facându-se cutare, seau cutare reformă.

Conduc de aceste vederi, cu permissiunea On. redacțiunii voiu incerca după putință a areta defectele ce după modesta mea părere — le are planul de învățământ de astăzi. O fac această în organul diecesei „Bis. și Școlă,“ care așa cred ajunge în fie care parohie, dându-se prin această posibilitate fie-cărui învățător a combate ori a întregi spusele mele, căci scopul meu nu e a scrie articlii în foi, ci a da ansă la o discuție asupra planului de învățământ.

E lucrul nedisputaver, că îndată ce noul plan ministerial va fi alcătuit, se vor recerca toate autoritățile școlare confesionale ca în cadrul autonomiei lor să și compună planul de învățământ după chipul celui ministerial cu referință la stările și trebuințele lor proprii. Nu e de prisos ca noi și până atunci să ne spunem părțile noastre, și să probăm cele spuse cu exemple practice, pentru-că cei competenți la rândul lor se țină cont de ele și aflându-le rezonabile, se le aplice.

Ce privește planul de învățământ în general luat — după mine — în parte covârșitoare prescrie prea mult material, carele numai în școlile cu mai mulți învățători se poate prelucra cu succes. E problematică misiunea unui învățător, carele întră 80—100 elevi cu zel neobosit va încerca se percurgă intrăgă materia de învățământ, căci pe lângă tótă opintirea nu-i va succede. Conced că se va putea percurge și întreg, dar fôrte superficial fără nici o basă reală. Trecând în parte la fie-care obiect de învățământ, observ, că peste tot luat și în parte din fie-care obiect în școlile micste cu un învățător numai aceea să se propună, ce e neapărat de lipsă.

1. **R e l i g i u n e a.** La clasele inferiôre se prescrie în adevăr macsimul materiei de propus, pe când în clasele sup-riôre unde priceperea elevilor e mai dezvoltată prescrie minimalul. Acésta e mare eróre pedagogică, pentru-că prin forțarea púterilor intelectuale ale elevului de altcum destul de debile se nasce în elev: „displăcerea și uritul“ față de acest studiu important. (Dr. P. Barbu în opul său: *Religiunea*, pagina 46) Manualele de religiune tôte conțin macsimul materialului, afară de a D-lui Dr. P. Barbu, carea e cea mai reușită dintre tôte, atât pentru forma cât și metodel ei. Planul prevede pentru clasa a II. zidirea ingerilor! Un lucru mai abstract și greu nici că se pôte pretinde.

2. **L i m b a.** Gramatica ca obiect de sine stătător se nu fie. Nu legi gramaticali, ci limbă curată trebuie se învețe copiii. Ear după cât am esperiat nu gramatica ci desele deprinderi scripturistice mai ușor duc la scop. La ce se umpli capul elevului cu circumstanțē de timp, mod, șcl. periôde, frase, poetică, prosă și câte și mai câte forme abstracte și sēci. Pentru școlile sătesci sunt tôte de prisos. — Înțeleg la orașe, unde elevul continuă perfecționarea în școle mai înalte.

3. **M a t e m a t i c a.** Propunerea frânturilor mai ales a celor vulgare să se pună pentru clasa a V, ér rațiunile, proporțiunile, regula de trei ar trebui de tot lăsate.

4. **G e o g r a f i a.** La acest obiect n'ași avé de ăș nimic, însă contra manualelor de geografie. Mai tôte sunt pline de numeri de teritóre, locuitori. De ce acésta? Ce folos a umplea și a ingreona memoria elevului cu de aceste? Lipsa unui manual bun e fôrte simțită.

5. **I s t o r i a.** Fiind istoria între sciințele reale cea mai educativă, propunerea ei ar fi bine se se începă în cl. IV-a. Propusă istoria după metod bun, ea va contribui esențial la clădirea și întărirea moralității elevului. Érá materia împărțindu-se pe trei ani în porțiuni mai mici, va avea cu atât mai mare efect.

6. **S c i n ț e l e n a t u r a l e.** La sate pondul se se pună pre economie și ramificațiunile sale, pe când la orașe se va pune pe comerț și industrie,

va se ășică aici trebuie avut în vedere ocupațiunea principală și isvorul de venit al locuitorilor.

O r d u l ó r e l o r. Ce privește ordul órelor încă e de obiecționat. Impărțirea timpului în pătrare de ore, nu e corespunđtóre nici pe departe cerințelor pedagogice. Ca la ori care alt lucru, și la o prelegerē se pretinde un a numit timp, pentru-că acésta se se pótă înțelegē pe deplin de elevi. Penetrarea ideilor noi și asocierea lor cu cele vechi, nu se pôte esecuta ca prin mașină, apoi ca se ne convingem, că într'adevăr legătura acésta s'a întâmplat în ordine corectă, se recere timp. Deci e imposibil, că într'un quart de órá, se pôte efectui un lucru temeinic, până pregătesci elevi pentru-o prelegere nouă, până o predai și o treci prin tôte treptele formale, trece și jumătate de órá. Impărțirea timpului în jumătăți de órá ar fi cu mult mai corespunđtóre și cu școp. Nu afirm că acésta împărțire, e cea mai practică, și conced bucuros ori căru dreptul a o obiecțioua, însă încât eu am practicat-o de vreo 4 ani, în acest restimp m'am convins despre avantajul ei față de cel vechiu.

Ca de incheare mai adaug, că nici inspectiunea școlară în modul, cum se practică acum, nu e cea mai nimerită. Sē ășice, că fiecare comitet parochial forméđă în același timp și scaunul școlar, care are se controleze mersul învățământului. Sē șcie de toți, că membrii comit. parochial, în cele mai multe parochii nu sunt ómeni de școlă, carii se priceapă mersul și școpul învățământului. Din acésta causă obvin cele mai multe nențelegeri întră învățător și popor. Inspectiunea ar trebui se se îndeplinescă prin ómeni de specialitate.

Temeșești 1 Martie 1898.

Solomon Giurcône,
învățător.

Bibliotecile populare.

Erau vremuri, când poporul zăcea cu totul în cel mai mare întunerec. Și ađi încă nu stăm prea-prea în punctul acesta, totuși deschilinirea e ca ceriul de pământ.

Sosind timpul, de a-sē rumpe cu trecutul, cei chemați au căutat a pune tôte la cale, pentru înființare de școle populare cu scop, de a școlte poporul din întunerecul, în care a zăcut.

Și mult s'a făcut în privința acésta, nu putem însă ășice, că totul s'a făcut. Atât, cât s'a făcut, încă e deajuns, ca să-ni deie de lucru, se-ne preocupe cu o idee nouă: cu înființarea de biblioteci populare.

Fiind școpul școlei de a instrua și educa, nu e deajuns și respective nu e suficient timpul, ce-l petrece băeatul în băncile școlei.

Acestea trebuie continuate și după școlă. Și mai vârtos în timpul acesta, în timpul când omul este espus a luneca pe căi periculose pentru sine și pentru societatea, în care trăește. Rămâne numai întrebarea, că în ce chip și în ce formă are să se facă acésta?

Dintre toate mijlocele recomandabile de până aci, cel mai potrivit, cel mai corespunzător e înființarea de biblioteci poporali. Și în privința acésta s'a și făcut uu început. E vorba numai, că cum s'a făcut?

Ori ce lucrare întreruptă, trebuie continuată de unde s'a lăsat. Căci un gol lăsat în urma s'a, în tot-deuna lasă urme destul de triste. Acesta e un principiu vechiu și natural. Și apoi numai băsut pe acest principiu ar trebui să se edeie cărțile menite pentru bibliotecile poporale.

La edarea acestor cărți, trebuie să se țină cont de 2 lucruri: de lipsele poporului și de gradul lui de cultură. Cea mai mică abatere dela acésta, car-te își perde rostul său și nu aduce nici un folos, de cât numai, că nimicesce interesul și gustul de cetit.

Cel-ce doresce a eda cărți de natura acésta, trebuie să se pogore în casa țeanului, studiindu-i din aprópe toate scăderile, lipsele, modul de viață, precum și capacitatea lui. Și apoi inarmat cu ace-
tea cunoșcințe, uar numai atunci, să se apuce de edarea lor. Ele trebuie scrise din popor, pentru popor. De aici traducerele nu-și ajung nici pe departe scopul lor. Căci ce e bun și folositor pentru străin nu e urmare să fie bun și pentru al nostru. Și ce e înțeles de ei, chiar bun să fie, nu în totdeuna e înțeles și de ai noștri.

Material, ca la nici un alt popor, este în abundență. Pe lângă o lucrare rațională, rezultatul vine de sine.

Și, ca la ori și care ideie, fie cât de salutară, tot numai ideie rămâne, fără nici un rezultat real, în momentul, când aplicarea ei în viață a fost greșită.

Er ca acésta ideie, atât de salutară pentru ome-nime, să aibă vre-un succes real, trebuie cautate și folosite mijlocele cele mai potrivite, ținând în tot-deuna cont de cele 2 împrejurări, lipsa și gradul de cultură al poporului, pe séma căruia să scriu ast-fel de cărți.

I. Groșorean.

D I V E R S E.

* *Dela academia română. Membrii Acade-miei.* Perderi mari a suferit Academia în anul trecut. Dela închiderea sesiunii până astăzi au încetat din viață trei membri: Ion Ghica, G. Chițu și Alexandru Roman, un membru onorar I. Steenstrup din Copenhaga și membrul corespondent St. G. Vêrgolici, prof. la universitatea din Iași. Afară de locul în secțiunea istorică devenit vacant prin mórtea lui Al. Odobescu, s'au făcut alte trei vacanțe, cari vor fi completate în actuala adunare.

Academia și cărțile bisericesci. Cu privire la im-portanta chestiune a reeditării cărților bisericesci cetim în raportul general al Academiei următoarele:

„Nouéle traduceri și edițiuni de cărți bisericesci, cari se fac de mai mult timp cu direcțiunea și cu îngri-jirea S-tului Sinod, au format obiectul unei discusiuni în Academie în ședința dela 13 Iunie. S'a observat, că atât în traducerele din nou făcute, cât și în reed-tările tradu-
cerilor mai vechi de cărți bisericesti s'au introdus innoiri de limbă, s'au fabricat cuvinte noué și s'au întrebuiințat construcțiuni și dispozițiuni de frase nepotrivite cu spiri-tul și cu tradițiunile limbei; s'a cerut ca Academia să caute modalitatea pentru a colabora de acum înainte cu S-tul Sinod la editarea cărților bisericesci și s'a propus ca de-ocamdată instituțiunea noastră să însărcineze pe u-nul din membrii séi, care, după ce va examina cu de a-mănuntul limba întrebuiințată în acele cărți, să presinte o relațiune asupra cestuiii revisuirii și retipării lor. Cestiu-nea întrégă s'a rezervat spre a fi discutată în actuala sesiune generală.“

Publicațiunile Academiei. S'au publicat în anul acesta:

1. Cinci tomuri din „Analele Academiei.“ În tomul prim a apărut importanta lucrare a d-lui C. Ollănescu: „Teatrul la Români.“ Partea I. Datine, năravuri, jocuri petreceri, spectacole publice și altele;

2. „Istoria lui Eródot“ în traducerea premiată a dlui G. I. Ghica.

3. „Hronicul vechimei a Romano-Moldo-Vlahilor,“ de Dimitrie Cante mir, retipărit sub îngrijirea d-lui Tocilescu;

4. „Acte și documente privitoare la renașterea Ro-mâniei.“ „Hora Dobrogei,“ lucrare premiată a reposatu-lui Dr. D. Brândză;

6. „Cimiliturile Românilor“ de Artur Gorovei, — precum și alte lucrări însemnate și documente istorice (5 tomuri din cercetările istorice ale lui Hurmuzaki.)

Averea Academiei s'a sporit și în anul acesta în mod îmbucurător prin donațiuni, legate și fonduri. Dintre multele donațiuni amintim pe cea făcută de Eugen A le-xandriu, Român originar din Galați, care trăește în San Francisco, în California, și care a lăsat Academiei un le-gat de 2500 dolari (12500 lei) pentru a se da burse la séraci. Precum se scie, averea Academiei a fost sporită în anul acesta și prin reposatul transilvănén N. R. Da-

niile s'cu, profesor și inginer silvic, care s'a testat considerabilă să avere întrégă Academiei române.

Premiile din anul acesta. Se vor conferi cu totul 6 premii la adunarea din anul acesta, între cari unul de 8500 lei, 3 de câte 5000 lei, unul de 4000 și cel mai mic de 2000 lei. La aceste premii au concurs treizeci și patru de lucrări. Intre concurenți se găsesc d-nii: Dobrogeanu-Gherea (Studii critice vol. III.) Ne-nițescu („Radu dela Afumați,” Dramă), M. Strajan (Chestiuni literare și pedagogice), Dr. Babeș, Stăncescu („Crâmpel”) ș. a.

Premiile se vor conferi cătră sfârșitul sesiunii.

* *Proiectul de lege* pentru întregirea a dotațiunii preoțimei și israeliții. Dilele trecute s'a întrunit presidenții districtuali ai comunităților israelite din țară și ocupându-se de proiectul de lege subșternut dietii pentru întregirea dotațiunii preoțești, a constatat, că dintre cei 303 de rabini, cari nu au dotațiune de 800 fl. numai 10 au cualificațiunea cerută de proiect, ér ceialalți nu, deóre-ce acele stațiuni sunt provédute prin administratori. De asemenea a constatat, că numai câte-va posturi de rabini nu au dotațiunea de 400 fl. In vederea acestor împrejurări presidenții districtuali ai comunității israelite, au cerut dela guvern aprobarea autonomiei israeliților, și în cazul acesta au declarat, că israeliții își vor îngriji înșiși în cadrul autonomiei obținénde de dotațiunea rabinilor.

† *Necrolog.* Cu inima frântă de dorere aduc la cunoștința tuturor cunoșcuților, că iubitul meu frate *Emilian Popoviciu*, după scurte suferințe a trecut la cele eterne Joi în 15/17 Martie și sa înmormântat în 7/19 Martie fiind în etate de 37 ani, și în al 13-lea ani ai căsătoriei și 12 ani ai funcțiunii sale ca preot în comuna Hotăr, lăsând după sine pe neconsolabilă soție cu 5 prunci orfani. — Fie-i țerina șoră! — al său frate: Dionisiu Popoviciu.

* *O descoperire archeologică.* Archeologul Dr. Wilpert, carele cu mult zel continuă cercetările lui de Rossi a publicat în timpul din urmă un op sub titlul: „Fractio panis,” în carele descrie un tablou aflat pe un cimitir lângă Roma, în catacomba s. Priscilla, și anume în cămara ce pörtă numele „capella graeca.” Tabioul după îmbrăcămintea persónelor și după ornamentele de pe capul muerii saménă să fie din secolul al II-lea și represintă frângerea pâinii la sêrbarea s. eucharistii. La o masă simplă în forma unui sigma (Σ) șed șapte persóne, între cari și o muere. Locul principal îl ocupă un bêtrân cu barbă, episcopul, carele frângénd cu améndoué mânilé pânea o împărțesce la cei presentți, ai căror ochi sunt îndreptați cu evlavie și umilintă spre s. pâne. Lângă episcopul se află un potir mare de vin, apoi pe o tablă cinci pâni, pe alta doi pesci, éră în stânga patru și în drépta trei coșărci cu pâne. Acesta e unicul și cel mai vechiu monument, carele ne arată s. eucharistie nu simbolic, ci istoric, după cuvintele din Faptele Apostolilor (2, 42): Ei stăruiau în învățătura apostolilor, și în împărțășire, și în frângerea pânilor și în rugăciuni.

* *Pentru o pâne.* Tribunalul din Chateau-Thierry,

în Franța, a dat șilele acestea o hotărîre, care a produs o adevérată senzațiune. Era vorba de o mamă acusată de furtul unei pâni. Tribunalul, după un scurt interogator, a achitat pe acéstă nenorocită, care a furat pânea pentru a astâmpăra fómeea copilului său și a unei familii întregi pe care ea o susține. Dar nu achitarea a produs acea senzațiune, despre care vorbim, ci motivarea acestei hotărîri, pe care o reproducem întocmai: „Avénd în vedere că în momentul care acusată a luat o pâne de la Pitarul P. ea nu avea nici un ban, ér ajutorul în alimente ce primise, se isprăvise de mai bine de trei-deci și șase de óre, mai departe, că nici ea nici mama sa nu mâncară în tot acest timp, lăsând pentru copil câte-va picături de lapte ce se găseau în casă, mai departe că e regretabil că într'o societate bine organizată, unul din membrii acestei societăți, mai ales o mamă de familie, pôte lipsi de pâne altfel de cât prin greșala sa. Avénd în vedere că miseria și fómeea sunt susceptibile de a ridica ori-cărei ființe umane o parte din liberul său arbitriu și de a micșora întrênsul, într'o măsură óre-care noțiunea binelui și a réului. Că un act de ordinar reprimabil perde din caracterul său fraudulos, când acel ce-l comite nui agită decât împins de imperiósă necesitate de a-și procura un aliment de prima necesitate fără de care natura se refusă a pune în lucrare constituția noastră fizică. Că intențiunea fraudulosă e încă și mai mult atenuată, când la torturele îngrozitoare a fómeei, se adaugă, ca în cazul de față, dorința naturală la o mamă de a le evita copilului care e în sarcina ei. Pentru aceste motive tribunalul achită etc.” — Intréga presă fran cesă, bine înțeles în afară de cea reacționară, felicită tribunalul din Chateau-Thierry, care prin verdictul său de achitare, care face onóre umanității sale, a proclamat ca parte de drept pentru viitor: a tenuarea responsabilității sub imperiul miseriei fizice și morale.

* *Ardeul ca medicament.* Intr'un articol din „Albina” scris de d. Dr. Buđău cetim următoarele: Ardeul (piparca) este bun în casurile de reumatism nu numai a se unge cine-va pe din afară, ci și a-l lua pe dinlăuntru, căci tária ardeiului înlesnesce arderile în corpul nostru, și este sciut că reumatismul provine din causă că în corpul nostru se adună acid lactic care nu s'a transformat, și peste care dând iuțéla ardeiului îl distruge. Recomandăm dar tuturor bunilor Români, a conserva la masă ardeul strămoșesc, numai să nu abuzeze de el, căci atunci pôte produce aprindere de stomac. Strămoșii nostri întrebuintau mult ardeul și bine făceau. In timpul rêsboiului am observat că Bulgarii se hrăneau mai mult cu ardeiu; luau ardeiu uscat (inșirat) pe care-l puneau în străchină cu apă fiartă, îl frămintau cu lingura, puneau și mămăligă și făceau un fel de terciu, pe care-l mâncău cu multă plăcere; insumi m'am hrănit mai multe șile în acest chip și m'am pomenit vindecăt de un reumatism vechiu.

* *Progresul Ortodoxiei în Rusia între ani 1840—1890* La anul 1840 biserica Rusiei consta

